

Yönetim Alanındaki Örgütsel Dayanıklılık Makalelerinin Bibliyometrik Analizi Bibliometric Analysis of Organizational Resilience Articles in Management

Ebru TOLAY ^a Özlem GÜLERYÜZ ^b

^a Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir, Türkiye. ebru.tolay@deu.edu.tr

^b Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, İzmir, Türkiye.
ozlem.guleryuz@deu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Dayanıklılık, Örgütsel
Dayanıklılık
Yönetim
Bibliyometrik Analiz
VOSviewer

Gönderilme Tarihi 23 Temmuz
2022

Revizyon Tarihi 13 Aralık 2022

Kabul Tarihi 20 Aralık 2022

Makale Kategorisi:

Araştırma Makalesi

Amaç – Çalışmanın amacı, yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinin bibliyometrik analizini gerçekleştirmek ve böylece alanın kavramsal ve entelektüel yapısını ortaya koymaktır.

Yöntem – Bu amaçla Web of Science (WoS) veri tabanı taranarak başlığında, özetinde ve anahtar kelimelerinde “örgütsel dayanıklılık” terimi geçen 725 yayın tespit edilmiş; bunlardan *yönetim* alanında yayınlanan 200 makale araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bu yayınlar *ortak kelime analizi* ve *atıf analizi teknikleri* ile incelenmiş ve VOSviewer 1.6.18 yazılım versiyonu ile haritalandırılmıştır.

Bulgular – Konu ile ilgili en fazla makalenin 2021 yılında ve 2022 yılının ilk 7 aylık döneminde yayınlandığı; bu makalelere yapılan atıfların da söz konusu dönemlerde en üst düzeye ulaştığı saptanmıştır. Yapılan *ortak kelime analizi* sonucunda, *örgütsel dayanıklılık* kavramı ile ilişkisi en sık incelenen anahtar kelime *Covid-19* olmuştur. Bu kavramı, *kriz yönetimi*, *dinamik yetenekler*, *tedarik zinciri dayanıklılığı* ve *firma performansı* izlemiştir. *Atıf analizine* göre en fazla atıf alan makale *Lengnick-Hall ve arkadaşlarına (2011)* aittir. Örgütsel dayanıklılık makalesi yayınlayan ve en fazla atıf alan dergi *Human Resource Management Review* iken en fazla atıf alan kurum *Kuzey Carolina Üniversitesi* olmuştur.

Tartışma – Araştırmada, yönetim alanında örgütsel dayanıklılık konusuna gösterilen ilginin, Covid-19 salgını ile birlikte önemli düzeyde arttığı saptanmıştır. Çalışmanın gerek akademik literatüre gerekse kamu ve özel sektör yöneticilerine örgütsel dayanıklılık ile ilgili genel bir çerçeve sunarak katkı sağlaması beklenmektedir.

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Resilience
Organizational Resilience
Management
Bibliometric Analysis
VOSviewer

Received 23 July 2022

Revised 13 Aralık 2022

Accepted 20 Aralık 2022

Article Classification:

Research Article

Purpose: The study aims to perform a bibliometric analysis of organizational resilience articles in the management field and thus reveal the conceptual and intellectual structure of the field.

Design/methodology/approach - For this purpose, we searched the Web of Science (WoS) database, identified 725 publications with the term "organizational resilience" in their titles, abstracts, and keywords, and included 200 articles published in the management field in the research. These publications were examined with *keyword co-occurrence analysis* and *citation analysis techniques* and visualized with the VOSviewer 1.6.18 software version.

Findings – We determined that the highest number of articles on the subject were published in 2021 and the first seven months of 2022. In addition, the citations to these articles reached the highest level in the mentioned periods. As a result of the *keyword co-occurrence analysis*, the most frequently examined keyword with *organizational resilience* was *Covid-19*. Crisis management, dynamic capabilities, supply chain resilience, and firm performance followed this concept. According to the *citation analysis*, the most cited article belongs to *Lengnick-Hall et al. (2011)*. While the journal that published organizational resilience articles and received the most references is the *Human Resource Management Review*, the *University of North Carolina* is the most cited institution.

Discussion –The study determined that the interest in organizational resilience in management increased significantly with the Covid-19 epidemic. The study will contribute to the academic literature and the public and private sector managers by providing a general framework for organizational resilience.

Önerilen Atıf / Suggested Citation

Tolay, E., Güleriyüz, Ö. (2022). Yönetim Alanındaki Örgütsel Dayanıklılık Makalelerinin Bibliyometrik Analizi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (4), 3033-3052.

1. GİRİŞ

1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin artması, faaliyetlerin uluslararası boyuta taşınması ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte işletmelerin çevresi giderek daha karmaşık ve istikrarsız hale gelmiş ve krizler, örgütlerin gelişme sürecinde karşılaştıkları sıradan bir olaya dönüşmüştür. Söz konusu gelişmeler, işletmelerin hayatta kalmalarını ve ilerlemelerini zorlaştırmakta; bazı şirketler krizleri güvenle atlattı ve sürdürülebilir büyümeyi başarırken bazıları krizlerle yok olmaya sürüklenmektedir. Peki, neden bazı örgütler olumsuz çevresel koşullarla diğerlerinden daha iyi başa çıkabilmektedir? Ampirik ve teorik araştırmalar, dayanıklı örgütlerin oldukça rekabetçi ve kaotik bir iş ortamında ayakta kalabilmek için yeterince esnek, uyarlanabilir ve yaratıcı kaldığını göstermektedir (Chen, Liu ve Zhou, 2021: 48899).

Örgütler özellikle 2020 yılından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 küresel salgınından önemli dersler çıkarmıştır. Bu bağlamda kaotik kriz durumlarını önceden tahmin edebilmek ve bunlara hazırlıklı olmak daha yaşamsal bir konu haline gelmiştir. Örgütsel dayanıklılık olgusunun önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Olgunun temelinde, İngilizcede "survive" sözcüğü ile ifade edilen ve Türkçede "hayatta kalabilme", "zorluklardan başarılı bir şekilde kurtulma" olarak kavramsallaştırılan düşünce yatmaktadır. Örgütsel dayanıklılık, disiplinlerarası bir kavram olarak ilk kez ortaya çıktığında üzerinde çok çalışılan bir kavram olmamış; ancak yukarıda sayılan sebepler ve özellikle küresel salgının da etkisiyle 2020 yılından itibaren popülerliği artan bir çalışma alanı olarak öne çıkmaya başlamıştır. Örgütlerin ellerinde bulunan olanaklar ve sahip oldukları yeteneklerin yardımıyla, oluşan zorlu durumlardan etkin bir şekilde kurtulmaları ve yeni koşullara adapte olarak bu olumsuzluklardan en az düzeyde etkilenmeleri, dayanıklılık olgusu ile ilgilidir (Karaköse vd., 2020: 154). Günümüzde çalkantılı, kaotik ve öngörülemez çevrelerde örgütlerin hayatta kalmaları için kritik bir kavram olarak örgütsel dayanıklılık çalışmaları giderek daha önemli hale gelmiş ve bu konu akademik anlamda yoğun ilgi görmeye başlamıştır.

Bu çalışmada, farklı disiplinlerce ele alınan bu olgunun yönetim literatüründeki gelişimini incelemek ve alana özgü bazı çıkarımlarda bulunmak amacıyla bibliyometrik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz, atıf sayısı, konular, kaynaklar, yayın yılı vb. konularda niceliksel olarak analiz sunar ve incelenen kavramın künyesini çıkarır. Bu doğrultuda, örgütsel dayanıklılığa ilişkin çalışmaların yıllara, yazarlara, yayıncı kuruluşa, taranan dizine, ülkelere ve yayın diline göre dağılımı incelenmiş; ayrıca ortak kelime analizi ve atıf analizi yoluyla ağ haritaları üzerinden konunun genel yapısının belirlenmesine çalışılmıştır. Bu tür bir çabanın, konu ile ilgilenen araştırmacılara olduğu kadar yönetim kademelerindeki bireylere ve işletme sahiplerine de yol gösterici olması umulmaktadır. Zira, örgütsel dayanıklılığa ilişkin uluslararası literatürün genel bir görünümünü ortaya koymanın, en fazla atıf alan kurumları, yayınları, yazarları, ülkeleri sunmanın; kavramın ilişkilendirildiği anahtar kelimelerdeki zamansal eğilimleri belirlemenin gerek akademideki gerekse iş dünyasındaki aktörler için zengin bir bilgi kaynağı oluşturacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Fizik biliminde bir sistemin bir bozulmadan sonra orijinal şekline geri dönme yeteneğini ifade eden *dayanıklılık*, her bir etkiye karşı tepki verilmesi yoluyla fiziksel darbelere dayanıklılıkla karakterize edilmektedir (Chen, Liu ve Zhou, 2021: 48899-48900). Fizik biliminden sosyal bilimlere aktarılan kavram, sonradan psikoloji, ekoloji, biyoloji, yönetim gibi farklı birçok disiplin tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Kavramın en fazla kullanıldığı ve öne çıktığı alanlar ise mühendislik, ekolojik sistemler ve pozitif psikolojidir (Akgün ve Keskin, 2014: 6918). Dayanıklılık kavramının örgütsel alana tanıtılması ise 1990'ların sonunu bulmuştur. Chen, Xie ve Liu'ya (2021: 2519) göre bu gecikme, temel olarak disiplin sınıflandırmalarındaki farklılıklardan ve bilim insanlarının, yönetim alanında örgütsel dayanıklılığı tam olarak özümseyememesinden kaynaklanmaktadır.

Literatürdeki çalışmalarda dayanıklılık kavramı, örgütsel ve bireysel dayanıklılık olmak üzere iki farklı; ancak birbirini destekleyen düzeyde ele alınmıştır. Ma ve arkadaşları (2018: 253) ise bu ayrıma grup düzeyini eklemiş ve böylece kavramın bireysel, grup ve örgütsel düzeyde incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. *Bireysel düzeyde dayanıklılık*, kişinin psikolojik durumu temel alınarak kişisel düzeyde gerçekleşen dayanıklılıktır. Bir üzüntü ya da sıkıntı karşısındaki dayanıklılık bu düzeyde düşünülebilir. Birden fazla kişi esas alındığında *grup düzeyinde dayanıklılıktan* söz edilmektedir. İşletmelerin, kurumların, örgütlerin dayanıklılığını esas alan *örgütsel düzeyde dayanıklılık* ise örgütlerin kriz durumları karşısında yapabilecekleri faaliyetler sonucu elde

ettikleri kazanımları ifade etmektedir. Literatürde bireysel düzeyde dayanıklılığın daha fazla ele alındığı; buna karşılık örgütsel dayanıklılık ile ilgili yazında göreceli olarak daha az çalışmaya rastlandığı söylenebilir. Bireysel ve örgütsel dayanıklılık literatürlerini gözden geçiren Riolli ve Savicki (2003: 227), bu alanlardaki eksikliği gidermek için teorik bir model geliştirmiş; Ma ve arkadaşları (2018: 253) ise dayanıklılığın üç boyutunu da değerlendiren çalışmalarında bilişsel, davranışsal ve bağlamsal dayanıklılıktan bahsetmiştir. *Bilişsel boyut*; amaç, değer ve vizyon gibi konuları içerir. Bilişsel boyutun tamamlanması ile harekete geçilmesi aşaması *davranışsal boyutu* ifade eder. İletişim ağı ve kaynaklar ise *bağlamsal boyutta* ele alınmaktadır. Dayanıklılık kapasitesinin organizasyon düzeyinde bilişsel, davranışsal ve bağlamsal yeteneklerin bir karışımından meydana geldiğini ileri süren Akgün ve Keskin'e (2014: 6919) göre, *örgütsel dayanıklılık kapasitesi boyutları* olarak ifade edilebilecek bu üç boyut şu konulardan oluşmaktadır:

- Bilişsel dayanıklılık kapasitesi; kavramsal yönelimi ve yapıcı anlamlandırma değişkenlerini içerir.
- Davranışsal dayanıklılık kapasitesi; öğrenilmiş beceriklilik ve sezgisel olmayan çeviklikten (veya orijinal/doğaçlama çeviklikten) oluşan pratik alışkanlıkları içerir.
- Bağlamsal dayanıklılık kapasitesi; psikolojik rahatlık, derin sosyal sermaye, yaygın güç ve hesap verebilirlik ile geniş kaynak ağları için değişkenleri içerir.

Bilişsel dayanıklılık, güçlü bir amaç duygusu, temel değerler, özgün bir vizyon ve yapıcı bir anlamlandırma yoluyla kavramsal bir yönelimi gösterir ki bu, örgütlerin benzeri görülmemiş olay ve koşulları yorumlamasını ve bunlara anlam vermesini sağlar. Davranışsal boyut, insanların disiplinli yaratıcılığa (öğrenilmiş beceriklilik) katılmalarını sağlayan özellikleri ve karakteristikleri gösterir. Bu boyut aynı zamanda insanların kolektif bir şekilde normdan önemli ölçüde farklı bir hareket tarzı izleme yeteneğini de içerir (orijinal çeviklik). Ek olarak, davranışsal boyut, beklenmedik herhangi bir tehdide (pratik alışkanlıklar) ilk yanıtı sağlayan tekrarlayan, öğrenilmiş rutinleri ve ihtiyaç duyulmadan önce harekete geçme eğilimini (davranışsal hazırlıklı olma) ifade eder. Bağlamsal dayanıklılık, insanların çalışma ortamlarını kişilerarası riskler almaya (psikolojik rahatlık) ve etkili kişilerarası ilişkiler geliştirmeye (derin sosyal sermaye) elverişli olarak ne ölçüde algıladıklarını gösterir. Bağlamsal boyut ayrıca yayılmış etki, bireysel ve grup sorumluluğu (yayılmış güç ve hesap verebilirlik) ve geniş kaynak ağlarını içerir (Akgün ve Keskin, 2014: 6920).

Göreceli olarak yeni ve disiplinlerarası bir kavram olan örgütsel dayanıklılık ile ilgili literatürde, üzerinde uzlaşı sağlanmış tek bir tanımdan söz etmek pek mümkün değildir. Ancak farklı yazarlar tarafından geliştirilen tanımlar incelendiğinde, konunun özünde bazı ortak noktalar olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Vogus ve Sutcliffe'e (2007: 3418) göre örgütsel dayanıklılık, "örgütün zorlu koşullar altında faaliyetlerini uyumlu şekilde sürdürmesi ve bu koşullardan daha güçlü ve donanımlı biçimde çıkmasıdır." *Zorlu koşullar* ifadesi ile hatalar, skandallar, krizler, şoklar, rutin kesintiler ile devam eden riskler (rekabet vb.), stresler ve gerilimler kast edilmektedir. Bir diğer tanımda Duchek ve arkadaşları (2020: 388) örgütsel dayanıklılığın, "potansiyel tehditleri tahmin etme, beklenmeyen olaylara etkin bir şekilde yanıt verme ve bu olaylardan ders çıkarma yeteneği" olduğunu ifade etmiştir. Koronis ve Ponis (2018: 34) ise örgütsel dayanıklılığı, "beklenmeyen değişiklikleri tanıma ve bunlara uyum sağlama yeteneği" olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda örgütsel dayanıklılığı, "örgütlerin çevresel ya da içsel değişim, dönüşüm, kriz ve beklenmedik olaylar karşısında göstermiş oldukları mukavemet ve bu tür olaylardan var olan durumu koruyarak ya da mevcut durumdan daha güçlü bir şekilde çıkma gücü; yaşananlardan dersler çıkarıp öğrenme yeteneği" biçiminde tanımlamak mümkündür. Tanımda üzerinde durulması gereken noktalardan biri, örgütsel dayanıklılığın değişim, beklenmedik olaylar, kırılımlar, kriz ya da travmatik olaylar sonucunda ortaya çıkmış olmasıdır. Yaşanan bu tip olaylar karşısında örgüt, dayanıklılık göstererek mevcut durumunu korumakta ya da daha da iyileştirerek sonuca ulaşmaktadır. Ayrıca yaşanan durumlardan dersler çıkarılması sonucunda öğrenme gerçekleşmektedir. Özetle örgütsel dayanıklılık, "örgütü içeriden ya da dışarıdan etkileyen olumsuz bir durum veya olay karşısında örgütün ortaya koyduğu direnç ile bu olumsuz duruma karşı koyabilme ve sorunların üstesinden gelebilme yeteneğini" anlatan bir kavramdır (Kumbalı, 2018: 60).

Aleksic ve arkadaşları (2013: 1238), beliren krizlerin ve düzensizliklerin üstesinden gelmek ve karşılaşılan travmatik olaylara yanıt vermek için yeni mekanizmalara ihtiyaç duyulduğunda, örgütsel dayanıklılık kavramının gündeme geldiğini ifade etmiştir. Bu sebeple dayanıklılıktan bahsedildiğinde, karşılaşılan olaylara verilen tepkiler akla gelmektedir. Diğer taraftan, travmatik olaylar karşısında örgütün dayanıklılığının daha fazla önem kazanacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bu konu ile ilgili olarak literatürde çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Özbudak ve Işık (2020: 98), travmatik olaylar karşısında örgütsel

dayanıklılığın ne kadar önemli olduğunu vurguladıkları çalışmalarında, örgütsel dayanıklılığın örgütlerin öğrenerek hem travmatik olaylardan başarılı bir şekilde sıyrılmasını hem de esnekliğinin artmasını sağladığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Gittel ve arkadaşları (2006: 300) travmatik olaylardan yola çıkarak yaşanan krizler sonrası toparlanma yaşayan örgütleri diğer örgütlerden ayıran özellikleri incelemişler ve sonuçta iş modellerinin varlığına dikkat çekmişlerdir. Burnard ve arkadaşları (2018: 351) ise Birleşik Krallık merkezli üç kuruluştan aldıkları vaka çalışması verilerini kullanmış ve krizler ya da yaşanan travmatik olaylar sonucu gerçekleşen kesintiden önceki ve sonraki müdahale süreçlerinin örgütsel dayanıklılığın oluşturulmasını ve geliştirilmesini nasıl desteklediğini değerlendirmişlerdir. Karaköse ve arkadaşları (2020: 153) çalışmalarında örgütsel dayanıklılığı artırmak için dönüşümcü ve uyum sağlayıcı liderlik modellerini önermiştir. Bir örgütün dayanıklılık kapasitesi, onun insan kaynaklarının başarılı bir şekilde yönetilmesiyle geliştirilmektedir. Bu gerçekten yola çıkan Lengnick-Hall ve arkadaşları (2011: 243), çalışmalarında bir örgütün dayanıklılık kapasitesini geliştirmek için merkezi olan üç unsurdan biri olan başarılı İnsan Kaynakları (İK) uygulamalarının önemine değinmiştir.

Örgütsel dayanıklılık konusunda yapılan çalışmalar ile kavrama ilişkin birçok konu açıklığa kavuşturulmuştur. Örneğin Sabatino (2016: 1924), mevcut kriz ve bunun sonucunda ortaya çıkan ekonomik durgunluk karşısında işletmelerin dayanıklılık kapasitelerini analiz etmiş; böylece *örgütsel dayanıklılık kapasitesi* de örgütsel dayanıklılığın ölçülmesinde destekleyici bir kavram olarak belirmiştir. Bir diğer makalede Andersson ve arkadaşları (2019: 44), örgütsel dayanıklılığa katkıda bulunan süreçlerin bütünsel bir tanımını vermiş ve örgütsel dayanıklılığın bütünsel doğasını gösteren analitik bir model geliştirmiştir.

Örgütsel dayanıklılık ile ilgili yayınlar incelendiğinde, 2000'li yıllardan itibaren çalışmaların sayısında bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin Aleksic ve arkadaşları (2013: 1238), KOBİ'lerde örgütsel dayanıklılık potansiyelinin değerlendirilmesi için matematiksel bir model oluşturarak literatüre katkı sağlamıştır. Andersson ve arkadaşları (2019: 36) ise dengeleyici örgüt yapılarının örgütsel dayanıklılık özelliklerini nasıl geliştirebileceğini göstererek alana katkıda bulunmuştur. Prayag ve arkadaşları (2020: 1216), çalışanların psikolojik dayanıklılığının örgütsel dayanıklılığa katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Turizm sektöründe yaptıkları çalışmada, afetlerde ve travmatik durumlarda çalışanlarının psikolojik iyileşmesine yatırım yapan işletmelerin, felaketlerden sonra daha çabuk toparlandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Örgütsel dayanıklılık nasıl kavramsallaştırılır ve nasıl değerlendirilir gibi sorulara yanıt arayan Ruiz-Martin ve arkadaşları (2018: 17) ise makalelerinde örgütsel dayanıklılığın dinamik bir süreç olduğunu ve örgütlerin kırılğan bir yapıdan güçlü bir yapıya doğru evrildiğini ileri sürmüşlerdir.

Örgüt araştırmacıları, örgütsel dayanıklılığı ölçmede yaşanan güçlükler sebebiyle konu ile ilgili çalışmaların sayısının azlığına da işaret etmiştir. DesJardine ve arkadaşları (2019: 1434), örgütsel dayanıklılıkta *toparlanma süresini* ölçerek bu soruna bir çözüm üretmişler ve ABD merkezli 963 firmanın 2008 küresel mali krizine verdiği yanıtları analiz ederek teorilerini desteklemişlerdir. Katrina Kasırgası'ndan sonra toparlanarak eski durumlarına dönmeye örgütsel dayanıklılık kavramının rolünü değerlendiren Cheung ve arkadaşları (2013: 237) ise teknoloji ile örgütsel dayanıklılığı bir arada ele almıştır. Yazarlara göre bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, örgütsel dayanıklılığı desteklemektedir. Kahn ve arkadaşları (2018: 509) çalışmalarında, örgütü oluşturan unsurların zorluklara karşı tepkilerini ve nihayetinde örgütsel dayanıklılığı nasıl etkilediklerini ortaya koymuştur. Örgütsel dayanıklılık literatüründeki kopukluktan bahseden Kantur ve Iseri-Say (2012: 762), çalışmalarında örgütsel dayanıklılık için bir çerçeve çizerek konu ile ilgili literatürün bir sentezini yapmış ve örgütsel dayanıklılık araştırmalarını bu yolla desteklemeyi ve geliştirmeyi amaçlamıştır. Vogus ve Sutcliffe (2007: 3418) örgütsel dayanıklılık kavramının tüm örgütler için nasıl giderek daha önemli hale geldiğini ortaya koymuştur.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analizlerin temel amacı, belirli bir bilimsel alandaki literatürü tanımak, değerlendirmek ve anlamaktır. Bibliyometrik analiz, belirli bir alandaki veya belli bir akademik dergideki yayınların bazı bibliyometrik göstergeler (yıllar itibarıyla yayınlanan makale sayısı, çok çalışılan konular, en fazla çalışma yapan üniversiteler vb.) üzerinden sayısal analizler ve istatistikler yardımıyla incelenmesi sonucunda bilimsel iletişime dair çeşitli bulgular elde etme işlemidir. Bu açıdan bibliyometrik analizin, herhangi bir çalışma alanının entelektüel yapısını, alandaki gelişimi, yazarlar-konular-

çalışmalar arasındaki ilişkileri haritalamak için kullanılan bir yöntem olduğunu söylemek mümkündür (Öztürk ve Gürler, 2021: 2-3). Bu bağlamda mevcut araştırma ile yönetim literatüründe örgütsel dayanıklılık konusunda yapılan çalışmaları bibliyometrik göstergeler üzerinden inceleyerek alanın yapısı, gelişimi, yazarlar-konular-çalışmalar arasındaki ilişkileri haritalamak, yorumlamak ve böylece gelecekte konu ile ilgilenecek araştırmacılara fikir vermek amaçlanmaktadır.

3.1. Araştırma Soruları

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda araştırmada cevap aranacak sorular şunlardır:

1. Örgütsel dayanıklılık makalelerinin yıllara, yazarlara, dergilere, yayıncıya, taranan dizine, ülkelere ve yayın diline göre dağılımı nasıldır?
2. Örgütsel dayanıklılığın en fazla ilişkilendirildiği anahtar kelimeler nelerdir?
3. Örgütsel dayanıklılığın ilişkilendirildiği kavramlar son yıllarda nasıl bir eğilim göstermiştir ve Covid-19 pandemisi sonrasında yayınlanan örgütsel dayanıklılık makalelerinde hangi anahtar kelimelere odaklanılmıştır?
4. En fazla atıf alan örgütsel dayanıklılık makaleleri hangileridir?
5. Örgütsel dayanıklılık makalesi yayınlayan ve en fazla atıf alan dergi, üniversite ve ülkeler hangileridir?

3.2. Bibliyometrik Analiz Tekniklerinin Belirlenmesi

Yukarıdaki sorulara cevap ararken öncelikle yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık literatürünün genel bir görünümü ortaya konacak; bunun için *ortak kelime analizi* ve *atıf analizi* yapılacaktır. Atıf analizi araştırmaları, belli bir konudaki en verimli araştırmacıları ve en sık kullanılan kaynakları belirlemeye ve kaynakların ne kadar süreyle kullanıldığını saptamaya yardımcı olmaktadır (Al ve Tonta, 2004: 21). Ortak kelime analizi ya da anahtar kelime ağı ise çalışmalarda kullanılan en yaygın anahtar sözcükleri ölçmektedir (Baynal-Doğan vd., 2021: 167).

3.3. Veri Setinin Oluşturulması

Bibliyometrik haritalama yapabilmek için öncelikle bibliyometrik veri tabanına ulaşmak gerekir. Söz konusu veri seti, dünya çapında yayın yapan ve sırasıyla Thomson Reuter ve Elsevier tarafından desteklenen Web of Science (WoS) veri tabanından 27 Temmuz 2022 tarihinde elde edilmiştir. Arama süreci, konu başlığı (topic) seçeneğine göre gerçekleştirilmiştir. Konu başlığında arama yapılarak çalışmanın isminde, özetinde, yazar anahtar kelimelerinde ve WoS'a özgü bir parametre olan artı anahtar kelimelerde¹ (keywords plus) "*Organizational Resilience*" sözcüklerini içeren yayınlara erişim sağlanabilmiştir. Veri setinde İşletme / Örgütler ve Yönetim alanlarındaki yayınların ağırlıkta olmasını sağlamak amacıyla sadece "örgütsel dayanıklılık" anahtar sözcüklerinin taranması tercih edilmiştir. Bu tarama sonucunda 725 adet yayından oluşan veri setine ulaşılmış ve daha sonra WoS kategorileri içerisinde yer alan "Management (Yönetim)" alanına göre bir filtreleme işlemi yapılarak 236 adet örgütsel dayanıklılık çalışmasına ulaşılmıştır. Yayın türüne göre ikinci bir filtreleme yapılarak söz konusu çalışmaların içinden sadece makale türünde olanlar tercih edilmiştir. Böylece yönetim alanında örgütsel dayanıklılık konusunda yayınlanmış 200 adet makaleden oluşan nihai veri seti elde edilmiştir.

3.4. Analiz ve Görselleştirme İçin Uygun Paket Programın Belirlenmesi

Çalışma kapsamında, bibliyometrik haritalama işlemi için VOSviewer 1.6.18 paket programı kullanılmıştır. Nees Jan van Eck ve Ludo Waltman tarafından geliştirilen VOSviewer hem veriler arasında ilişki kurmaya hem de bu ilişkilerin gösterilmesine olanak sağlamaktadır. VOSviewer, bibliyometrik verilere ilişkin ağların görselleştirilmesi için tasarlanmış bir bilimsel haritalama programıdır (Güney ve Somuncu, 2020: 302). Van Eck'in "*Methodological Advances in Bibliometric Mapping of Science*" adlı doktora tezinde VOSviewer'ın

¹ Web of Science veri tabanında iki tür anahtar kelime bulunmaktadır: Author KeyWords ve KeyWords Plus. KeyWords Plus'taki veriler, bir makalenin referanslarının başlıklarında sıklıkla görünen ancak makalenin başlığında görünmeyen kelimeler veya kelime öbekleridir. Clarivate Analytics veritabanlarına özgü özel bir algoritmaya dayanan KeyWords Plus, ortak olarak atıfta bulunan tüm makaleler için disiplinler arasında arama yaparak alıntı-referans aramasının gücünü artırır (<https://support.clarivate.com>, 2018).

diğer ilişki kurma ve görselleştirme programlarına göre daha iyi sonuçlar verdiği ve diğer programların eksikliklerini giderdiği belirtilmektedir (Özköse, 2017: 13).

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları iki ana başlık altında sunulacaktır. İlk kısımda Web of Science veri tabanının sağladığı istatistiklerden yararlanarak örgütsel dayanıklılık ile ilgili analiz sonuçlarına; ikinci kısımda ise VOSviewer programında bibliyometrik parametrelerle yapılan analizlere ve ağ haritalarına yer verilecektir.

4.1. Örgütsel Dayanıklılık ile İlgili İstatistiksel Analizler

WoS veri tabanı, belirli anahtar kelimelerle yapılan arama sonuçlarını analiz etme olanağı sunmakta ve yaklaşık 20 ölçüte göre istatistiksel veri sağlamaktadır. Bu bağlamda aşağıda, yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık ile ilgili makalelerin yıllara, yazarlara, dergilere, yayıncıya, tarandığı dizine, ülkelere ve yayın diline göre dağılımları hakkında bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 1’de sunulan yıllara göre dağılımlar incelendiğinde, yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinin 2000 yılından başlayarak 18 yıla yayıldığı ve yayın sayısının giderek arttığı görülmektedir. Buna göre, en yüksek yayın sayısı 2021 yılındadır. Söz konusu yılda konu ile ilgili 41 makale yayınlanmıştır ve bu rakam, toplam makale sayısının (200) yüzde 20’sini teşkil etmektedir. İçinde bulunduğumuz 2022 yılının ilk yedi ayı içerisinde ise yine 41 yayın yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, yönetim alanında örgütsel dayanıklılık konusuna yönelik ilginin özellikle 2018 yılından itibaren önemli ölçüde arttığı söylenebilir.

Tablo 1. Yıllara göre Dağılım

Sıra No	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	Yüzde	Sıra No	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	Yüzde
1	2022	41	20.5	10	2013	3	1.5
2	2021	41	20.5	11	2012	4	2.0
3	2020	23	11.5	12	2011	5	2.5
4	2019	19	9.5	13	2009	4	2.0
5	2018	30	15.0	14	2007	1	0.5
6	2017	9	4.5	15	2006	2	1.0
7	2016	4	2.0	16	2003	2	1.0
8	2015	4	2.0	17	2002	1	0.5
9	2014	6	3.0	18	2000	1	0.5

(N=200)

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmanın örnekleminde yer alan, yönetim alanındaki ilk örgütsel dayanıklılık çalışması, 2000 yılında, Birleşik Krallık, Sheffield Üniversitesi Yönetim Okulundan D. Smith tarafından yazılan ve *Systems Research and Behavioral Science* dergisinde yayınlanan “Bir kanatta ve bir duada mı? Teknolojik başarısızlığın insan bileşenlerini keşfetmek” isimli makaledir. Bu makalede, Kegworth uçak kazasına atıfta bulunularak insan-makine etkileşiminin bireysel faktörlerini ve sistem dinamiklerini keşfetmeye çalışılmış; aktif ve gizli başarısızlıklar arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla hem sistem araştırmalarından hem de kriz yönetiminden elde edilen araştırma bulguları kullanılmıştır. 2002 yılında D. Coutu tarafından kaleme alınan ve *Harvard Business Review* dergisinde yayınlanan “Dayanıklılık nasıl çalışır?” isimli ikinci makalede ise yazar, son terör saldırıları, savaş ve durgunluk ışığında özel aciliyet kazanan konular olarak bireysel ve örgütsel dayanıklılığın doğasını incelemiştir. İş dünyasında dayanıklılığın, çalışanlarda aranan nitelikler listesine girdiğini vurgulayan çalışmada, eğitimin ve tecrübenin de ötesinde, kimin başarılı ve kimin başarısız olduğunu belirleyecek olan faktörün, kişinin dayanıklılık düzeyi olduğu iddia edilmiştir.

Yazarlara göre dağılım incelendiğinde yönetim alanındaki 200 örgütsel dayanıklılık makalesinin toplam 489 yazar tarafından kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bu yazarlar içerisinde, 5 yayın ile birinci sırada Stefan Tengblad gelmektedir. İkinci sırayı ise 3’er makale ile dört yazar paylaşmaktadır. Tablo 2’de sözü edilen yazarların isimleri, yayın sayıları ve yüzdeleri gösterilmektedir. Diğer 484 yazar ise konu ile ilgili bir ya da iki makale yayınlamıştır.

Tablo 2. Yazarlara göre Dağılım

Sıra No	Yazarlar	Yayın Sayısı	Yayın Yüzdesi
1	Tengblad, Stefan	5	2.5
2	Carmeli, Abraham	3	1.5
3	Linnenluecke, Martina. K.	3	1.5
4	Prayag, Girish	3	1.5
5	Sullivan-Taylor, Bridgette	3	1.5

(N=200)

Yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinin en fazla yayınlandıkları dergilere göre dağılımları analiz edildiğinde toplam 129 dergi ismi listelenmiştir. Bu listenin ilk sırasını, 9'ar makale ile üç dergi paylaşmaktadır. Bunlar, *Work Organization and Employment*, *Resilience Framework Organizing for Sustained Viability* ile *Journal of Contingencies and Crisis Management* dergileridir. Tablo 3'te, konu ile ilgili 4 ve daha fazla makale yayınlayan 7 derginin isimleri sunulmaktadır.

Tablo 3. Dergilere göre Dağılım

Sıra No	Dergi Başlığı	Yayın Sayısı	Yayın Yüzdesi
1	Journal of Contingencies and Crisis Management	9	4.5
2	Resilience Framework Organizing for Sustained Viability	9	4.5
3	Work Organization and Employment	9	4.5
4	Business Strategy and the Environment	8	4.0
5	International Journal of Entrepreneurial Behavior Research	5	2.5
6	IEEE Transactions on Engineering Management	4	2.0
7	Journal of Management Organization	4	2.0

(N=200)

Analizlerde, WoS veri tabanındaki yönetim alanı ile ilgili örgütsel dayanıklılık makalelerinin 35 yayıncı arasında dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Listenin başında, 42 örgütsel dayanıklılık makalesiyle *Emerald Group Publishing* (%21), *Wiley* (38 makale, %19), *Elsevier* (22 makale, %11), *Springer Nature* (21 makale, %10,5), *Sage* (19 makale, %9,5) ve *Taylor & Francis* (19 makale, %9,5) gelmektedir.

WoS veri tabanında yayınlanan örgütsel dayanıklılık makalelerinin tarandığı dizinlere ilişkin rakamlara ise Tablo 4'te yer verilmiştir. Buna göre, 200 makalenin yaklaşık yüzde 70'i (% 68,5) *SSCI*'da taranmaktadır (137 makale). Bunu sırasıyla, *ESCI* (%23) ve *BKCI-SSH* (%9) izlemektedir.

Tablo 4. Dizine göre Dağılım

Sıra No	Web of Science Index	Yayın Sayısı	Yayın Yüzdesi
1	Social Sciences Citation Index (SSCI)	137	68.5
2	Emerging Sources Citation Index (ESCI)	46	23.0
3	Book Citation Index – Social Sciences & Humanities (BKCI-SSH)	18	9.0
4	Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED)	14	7.0

(N=200)

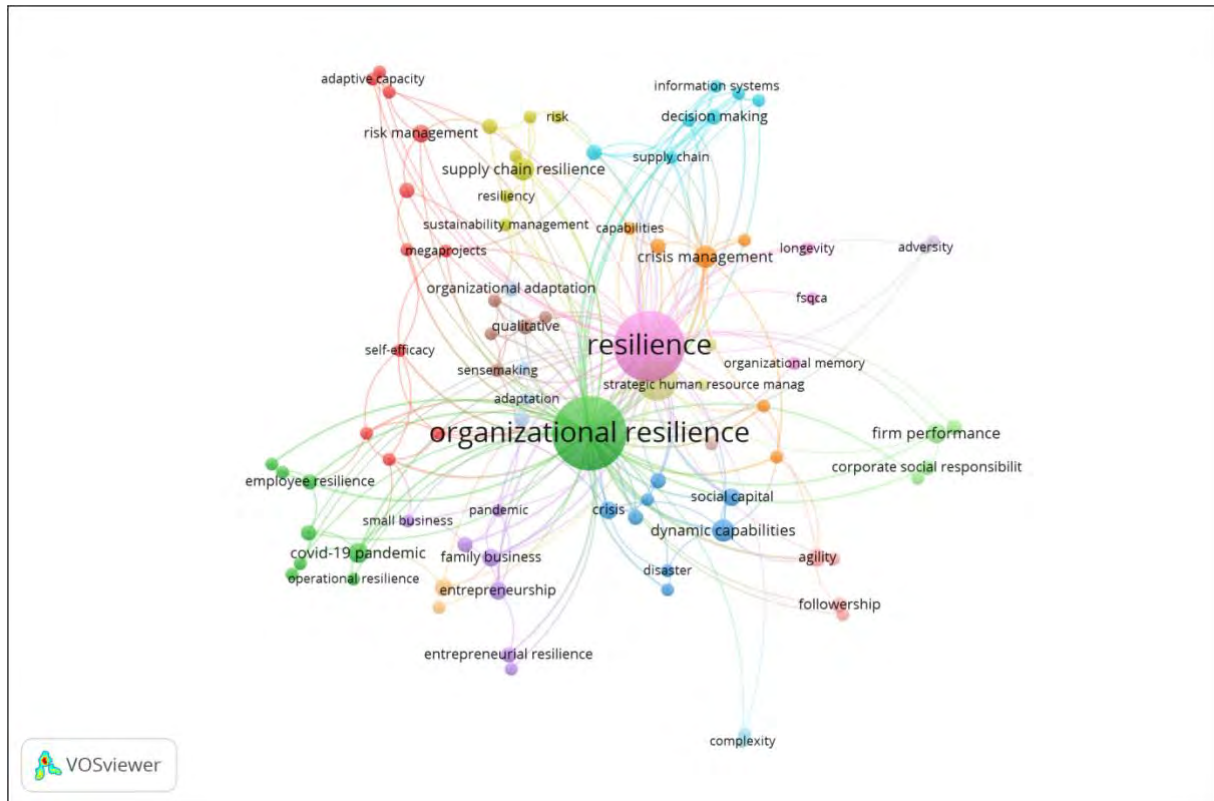
Makalelerin hangi ülkelerden yayınlandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda 54 ülke listelenmiştir. Listenin başında, 43 makale ile (%21,5) *ABD* gelmektedir. Onu 27 makale ile (%13,5) *İngiltere* izlemektedir. Listede *Türkiye* 8 çalışma ile yer almakta ve onuncu sırayı *İspanya* ve *Yeni Zelanda* ile paylaşmaktadır. Bu yayın sayısı, 200 örgütsel dayanıklılık makalesinin yüzde 4'üne karşılık gelmektedir. Mevcut örgütsel dayanıklılık makalelerinin hangi dillerde yayınlandığı incelendiğinde ise %99,5'inin (199 makale) *İngilizce* olduğu tespit edilmiştir. Bir makale ise *Portekizce* olarak yayınlanmıştır.

4.2. Örgütsel Dayanıklılık ile İlgili Bibliyometrik Analizler

VOSviewer programında örgütsel dayanıklılık ile ilgili olarak “ortak kelime analizi” ve “atıf analizi” olmak üzere iki temel konuda ağ analizleri yapılmıştır. Ortak kelime analizinde özellikle zamansal eğilim ağ haritası incelenmiş ve son yıllarda örgütsel dayanıklılık konusu ile bağlantılı olarak hangi konulara odaklandığı belirlenmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Ortak Kelime Analizi

Ortak kelime analizi, bir araştırma alanındaki çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelimelerinde geçen kelimelerin sıklığı ve bunlar arasındaki ilişki ağlarını ortaya koymaktadır (Çevik, 2021: 144). Bu bağlamda, WoS veri tabanında ve yönetim kategorisinde yer alan makalelerde, örgütsel dayanıklılık ile en fazla ilişkisi incelenen kavramların neler olduğunu öğrenmek amacıyla Vosviewer programında “yazar anahtar kelimeleri” analiz birimi ve “full counting” sayma yöntemiyle araştırma yapılmıştır. Analizde, anahtar kelimelerin en az 2 kez kullanılmış olması ölçütü getirilmiş ve böylece 650 yazar anahtar kelimesinden 86’sı eşiği geçmiştir. Analiz sonucunda Grafik 1 ve Grafik 2’de sunulan ağ haritaları ile Tablo 5’teki değerler elde edilmiştir. Grafik 1’de görülen anahtar kelimelere ilişkin ağ haritasındaki renkler, kavram kümelerinin ayrımını göstermektedir. Farklı renklerle gösterilen kümelenmeler, birbirleriyle ilişkili 86 kavramın konumlanmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, Grafik 1’deki ağ haritasında, en az 2 kez birlikte gerçekleşen yazar anahtar kelimelerine ilişkin toplam 17 küme, 247 bağlantı ve 325 toplam bağlantı gücü ortaya çıkmıştır. Van Eck ve Waltman (2017: 5), VOSviewer’da “Bağlantılar” ve “Toplam Bağlantı Gücü” olarak adlandırılan iki standart ağırlık özelliği bulunduğunu belirtmiştir. *Bağlantı*, bir ögenin diğer ögelerle olan bağlantılarının sayısıdır. *Toplam bağlantı gücü (total link strength)* ise bir ögenin diğer ögelerle olan bağlantılarının toplam gücünü göstermektedir.

Grafik 1: Ortak Kelime Analizi – Yazar Anahtar Kelimeleri Bağlamında Ağ Haritası

Tablo 5’te ise ortak kelime analizinde 4 kez ve daha sık birlikte kullanılan anahtar kelimelerin gerçekleşme sayısı, bağlantı sayısı ve toplam bağlantı gücü değerleri sunulmaktadır. Görüldüğü üzere listenin başında *örgütsel dayanıklılık* ve *dayanıklılık* sözcükleri yer almaktadır. Örgütsel dayanıklılık kelimesi, 86 anahtar kelimedenden 61’i ile bağlantılı olup aralarındaki ilişkilerin toplam gücü 101’dir. Dayanıklılık sözcüğünün bağlantı sayısı ise 57 olup toplam bağlantı gücü 91’dir. Bu iki anahtar kelime dışında, listede üçüncü sırada

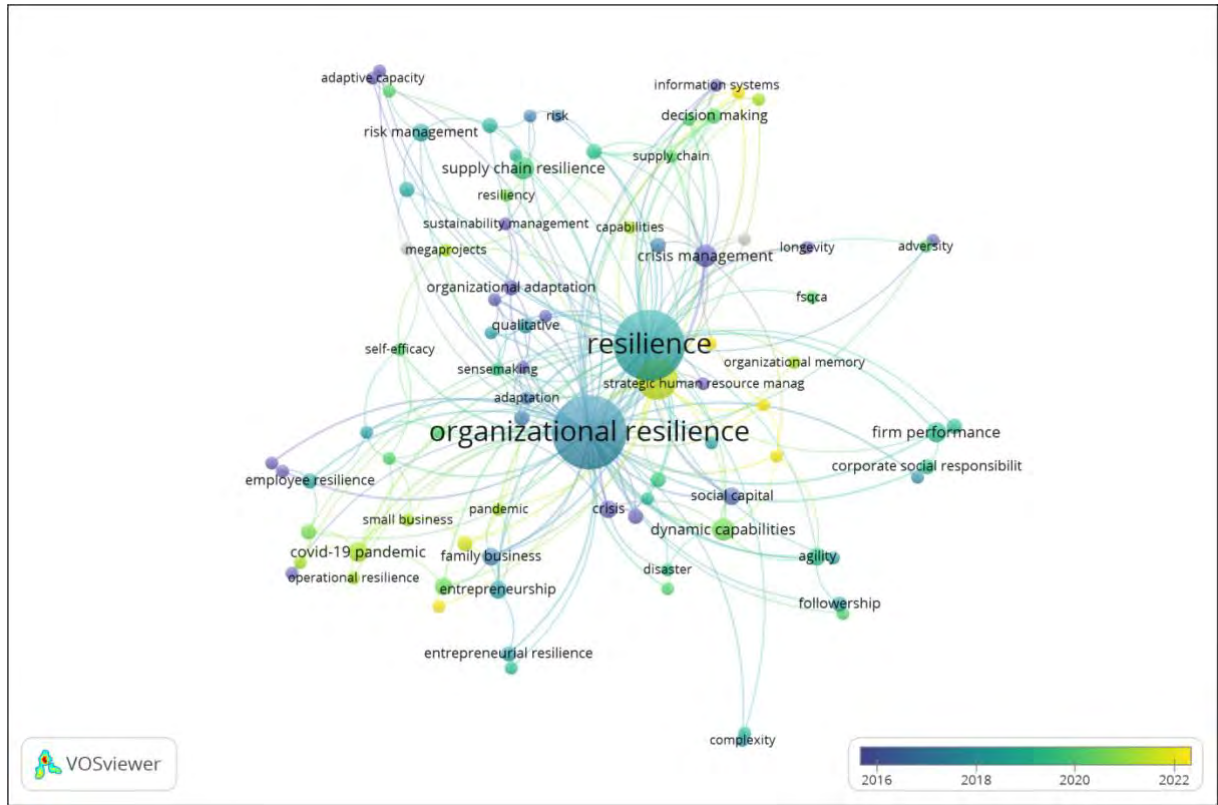
Covid-19 sözcüğünün yer alması oldukça dikkat çekicidir. Zira bu anahtar kelimenin, ağ haritasındaki 19 anahtar kelime ile 21 kez birlikte kullanıldığı ve bu çalışmaların toplam bağlantı gücünün 31 olduğu belirlenmiştir. Zamansal eğilimi gösteren Grafik 2'deki ağ haritasına bakıldığında ise *Covid-19* anahtar kelimesinin kullanıldığı makalelerin ortalama olarak 2021 yılında yayınlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Örgütsel dayanıklılık makalelerine ilişkin ortak kelime analizi tablosu

Sıra	Anahtar Kelime	Gerçekleşme Sayısı	Bağlantı Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Örgütsel dayanıklılık	67	61	101
2	Dayanıklılık	60	57	91
3	Covid-19	21	19	31
4	Kriz yönetimi	6	12	17
5	Dinamik yetenekler	6	8	11
6	Tedarik zinciri dayanıklılığı	6	8	9
7	Covid-19 salgını	5	8	10
8	Firma performansı	5	5	8
9	Kriz	4	7	9
10	Aile işletmeleri	4	7	9
11	Çeviklik	4	6	8
12	Girişimcilik	4	6	7
13	Yenilik	4	5	6
14	Sosyal sermaye	4	4	6
15	Risk yönetimi	4	5	5

Grafik 2'deki ağ haritası, 2000-2022 yılları arasında hangi anahtar kelimelerin ilişkisinin daha yoğun olarak araştırıldığını göstermektedir. Buna göre, örneğin sarı-yeşil ve sarı renk ile gösterilen kavram kümeleri 2020-2022 yılları arasında çalışan konuları yansıtmaktadır. Bu ağ haritasından yararlanarak 2019-2022 yılları arasında yayınlanan makalelerde, *örgütsel dayanıklılık* ve *dayanıklılık* kavramları ile ilişkisi incelenen anahtar kelimeler tespit edilmiş ve bulgular Tablo 6'da sunulmuştur. Grafik 2'de doğrudan sarı ile gösterilen anahtar kelimeler, Tablo 6'nın ilk satırında yer alan ve 2022 yılında yayınlanan makalelerdeki anahtar kelimeleri içermektedir. Bu bağlamda, *örgütsel performans*, *çalışan performansı*, *dayanıklılık kapasitesi*, *tedarik zinciri* ve *uyum sağlama* kavramları öne çıkmaktadır. Sarı-yeşil renk ile gösterilen ve 2021 yılında yayınlanan makalelerdeki anahtar kelimelere bakıldığında, öncelikle *Covid-19*, *Covid-19 pandemisi* ve *pandemi* sözcükleri dikkat çekmektedir. Bunların dışında, *örgütsel hafıza*, *takım dayanıklılığı*, *operasyonel dayanıklılık*, *yönetişim*, *mega projeler*, *küçük işletmeler*, *turizm* ve *yetenekler* gibi anahtar kelimelere rastlanmaktadır. Yeşile yakın bir renk ile görselleştirilen 2020 yılındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinde ise *psikolojik dayanıklılık*, *proje dayanıklılığı*, *dinamik yetenekler*, *kaynaklar*, *hizmet inovasyonu*, *otomotiv endüstrisi*, *tedarik zinciri*, *örgütler*, *karar verme*, *öz-yeterlilik* ve *iyimserlik* anahtar kelimeleri görülmektedir. Son olarak, yeşil renk ile gösterilen 2019 yılındaki makalelerde *kurumsal sosyal sorumluluk*, *firma performansı*, *sürdürülebilirlik*, *çeviklik*, *tedarik zinciri dayanıklılığı*, *anlamlandırma*, *bireysel dayanıklılık* ve *deneysel öğrenme* gibi anahtar sözcüklerin kullanıldığı saptanmıştır.

Grafik 2'deki 2019 yılı öncesinde yayınlanmış makalelerde kullanılan diğer anahtar kelimelere bakıldığında ise *dönüşümcü liderlik*, *örgütsel değişim*, *kriz yönetimi*, *stratejik insan kaynakları yönetimi*, *sosyal sermaye*, *karmaşıklık*, *girişimcilik*, *aile işletmeleri*, *kalite yönetimi*, *risk yönetimi*, *psikolojik sermaye*, *bilgi yönetimi*, *dönüşüm*, *adaptasyon*, *uyum kapasitesi* ve *sürdürülebilirlik yönetimi* gibi genel işletmecilik ve yönetim literatürüne ilişkin kavramların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca *Covid-19* salgını öncesinde daha çok *terörizm* ve *iklim değişikliği* gibi genel sorunlara odaklanıldığı dikkat çekmektedir. Tablo 6'da yer verilen 2019-2020 yıllarına ilişkin kavramlar da *Covid-19* küresel salgınından önceki örgütsel dayanıklılık makalelerinde yer alan anahtar kelimeler olup genellikle *firma performansı*, *tedarik zinciri dayanıklılığı*, *çeviklik*, *proje dayanıklılığı*, *sürdürülebilirlik*, *kurumsal sosyal sorumluluk*, *dinamik yetenekler*, *bireysel ve psikolojik dayanıklılık* gibi kavramlar olduğu görülmektedir. Pandemi süreci ile birlikte örgütsel dayanıklılık makalelerinde *Covid-19* ve *pandemi* ile ilişkili anahtar kelimelere ağırlık verildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca *örgütsel ve bireysel performans*, *dayanıklılık kapasitesi*, *uyum sağlayabilme*, *takım dayanıklılığı* ve *operasyonel dayanıklılık* ile *örgütsel hafıza* gibi konulara yönelik akademik ilgide artış olduğu saptanmıştır.

Grafik 2: Ortak Kelime Analizi – Zamansal Eğilim Ağ Haritası

Tablo 6. Örgütsel Dayanıklılık Makalelerinde Kullanılan Anahtar Kelimelerin 2019-2022 Yıllarına göre Dağılımı

Yıllar	Anahtar Kelimeler	Yıllar	Anahtar Kelimeler
2019	Sürdürülebilirlik Tedarik zinciri dayanıklılığı Vaka analizi Anlamlandırma Bireysel dayanıklılık Performans DeneySEL öğrenme Çeviklik Kurumsal sosyal sorumluluk Firma performansı Felaket	2021	Covid-19 Örgütsel hafıza Mega projeler Yönetişim Covid-19 pandemisi Operasyonel dayanıklılık Küçük işletmeler Turizm Pandemi Yetenekler Takım dayanıklılığı
2020	Dinamik yetenekler Kaynaklar Dayanıklılık Proje dayanıklılığı Öz-yeterlilik İyimserlik Psikolojik dayanıklılık İnovasyon Hizmet inovasyonu Otomotiv endüstrisi Güçlük Tedarik zinciri Örgütler Karar verme	2022	Örgütsel performans Çalışan performansı Uyum sağlama Dayanıklılık kapasitesi Tedarik zincirleri

VOSviewer’da, “en az 3 kez birlikte gerçekleşme” ölçütü belirlenerek ikinci bir ortak kelime analizi yapılmıştır. Buna göre 650 kelimedenden 32’si eşiği geçmiş ve küme sayısı dokuza düşmüştür. Böylece, yönetim alanında örgütsel dayanıklılık konusunu ele alan makalelerde sıklıkla hangi konulara odaklanıldığı daha net

bir şekilde saptanabilmiştir. Ortaya çıkan 9 kümenin her birindeki anahtar sözcüklerin “örgütsel dayanıklılık” ve “dayanıklılık” sözcükleri ile birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca iki küme dışındaki diğer tüm kümelerde Covid-19 anahtar kelimesi de yer almıştır. Bu bağlamda, Covid-19 anahtar kelimesi ile ilişkilendirilen küme yapıları şöyle gerçekleşmiştir:

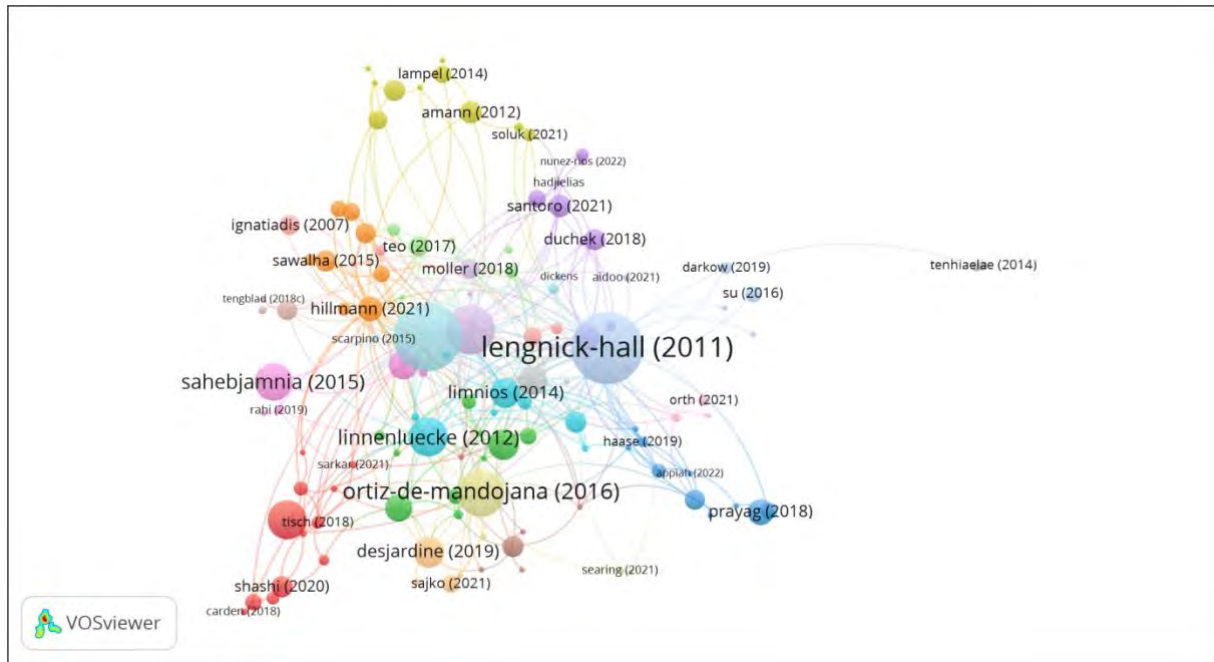
- Dinamik yetenekler, çeviklik, sosyal sermaye, kriz;
- Örgütsel öğrenme, kriz yönetimi, karar verme;
- İnovasyon, hizmet inovasyonu, aile işletmeleri ve çalışan dayanıklılığı;
- Tedarik zinciri yönetimi ve dayanıklılığı, risk ve kalite yönetimi;
- Girişimcilik, girişimsel dayanıklılık, aile işletmeleri ve turizm;
- Kurumsal sosyal sorumluluk, firma performansı;
- Örgütsel adaptasyon

4.2.2. Atıf Analizi

Bibliyometrik araştırmalarda hangi yazarın ve çalışmanın en çok atıf aldığı önemli bir göstergedir. Genel olarak atıflar, alıntı yapılan belgenin bir kısmı veya tamamı arasındaki ilişkiyi ifade eder (Baynal-Doğan vd., 2021:169). Araştırma kapsamında dokümanlar (makaleler), kaynaklar (dergiler), kurumlar (üniversiteler) ve ülkeler bağlamında atıf analizi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmalar bağlamında atıf analizi

Yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinden en fazla atıf alanları ve bağlantı sayısı en yüksek olanları tespit etmek için “atıf – doküman” düzeyinde analiz yapılmış ve “en az 1 adet atıf alan dokümanlar” analize dahil edilmiştir. 200 makaleden 152’si eşiği geçmiş; bu 152 çalışmanın 123’ü birbirini ile bağlantılı çıkmıştır. Grafik 3’te söz konusu çalışmaların atıf analizi ağ haritası gösterilmektedir.

Grafik 3. Çalışmalar Bağlamında Atıf Analizi Ağ Haritası (Bağlantılı 123 Makale)

WoS veri tabanının sağladığı atıf analizinden yararlanarak 200 örgütsel dayanıklılık makalesinin toplam atıf sayısının 2.935 olduğu; kendine atıf sayısı hariç tutulduğunda ise bu rakamın 2.792’ye düştüğü tespit edilmiştir. Bu bağlamda makale başına ortalama 21 atıf alındığı görülmüştür. 2000-2022 yılları arasında söz konusu çalışmalara yapılan atıfların dağılımı Grafik 4’te sunulmaktadır. Buna göre, atıf sayılarında önemli düzeyde artış olduğu ve bu artışın 2021-2022 yıllarında maksimum düzeye ulaştığı görülmektedir.

Grafik 4. Örgütsel Dayanıklılık Makalelerinin Yıllara göre Atıf Sayıları

Tablo 7’de, en fazla atıf alan ilk on örgütsel dayanıklılık makalesinin ve yazarlarının isimleri, yıl, yayımlandıkları dergi, cilt ve sayı numarası, toplam atıf, yıllık ortalama atıf ve bağlantı sayısı gibi bilgiler sunulmaktadır. Görüldüğü üzere, en fazla atıfı *Lengnick-Hall ve arkadaşlarının (2011)* makalesi almıştır (488 atıf) ve bu çalışma yıllık ortalama 40 atıf almaktadır. Makalenin, Grafik 3’teki 123 makaleden 56’sı ile bağlantılı olduğu; bir başka ifadeyle birbirlerinden atıf aldıkları ve/veya birbirlerine atıf verdikleri anlaşılmaktadır. Bu makaleyi, 2002 yılında yayınlanan Coutu’nun çalışması izlemektedir (446 atıf). Listenin onuncu sırasında ise Kantur ve Işeri-Say’ın (2012) makalesi yer almaktadır. *Journal of Management & Organization* isimli dergide yayımlanan “*Organizational resilience: A conceptual integrative framework*” isimli çalışmanın, Doğu Üniversitesi’nden Deniz Kantur ve Boğaziçi Üniversitesi’nden Arzu İşeri-Say’a ait olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. En Fazla Atıf Alan İlk 10 Örgütsel Dayanıklılık Çalışması

Yazarlar / Yıl	Makalenin ve Derginin İsmi / Cilt ve Sayı	Toplam Atıf Sayısı	Yıllık Ort. Atıf*	Bağlantı Sayısı
Lengnick-Hall, Beck & Lengnick-Hall (2011)	Developing a capacity for organizational resilience through strategic human resource management. <i>Human Resource Management Review</i> . 21(3)	488	40	56
Coutu, D. L. (2002)	How resilience works. <i>Harvard Business Review</i> . 80(5)	446	21	31
Gittell, Cameron, Lim & Rivas (2006)	Relationships, layoffs, and organizational resilience airline industry responses to September 11. <i>Journal of Applied Behavioral Science</i> . 42(3)	240	14	37
Ortiz-de-Mandojana & Bansal (2016)	The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. <i>Strategic Management Journal</i> . 37(8)	217	31	19
Linnenluecke Griffiths & Winn (2012)	Extreme weather events and the critical importance of anticipatory adaptation and organizational resilience in responding to impacts. <i>Business Strategy and the Environment</i> . 21(1)	150	13	12
Winn, Kirchgeorg, Griffiths, Linnenluecke & Guenther (2011)	Impacts from climate change on organizations: a conceptual foundation. <i>Business Strategy and the Environment</i> . 20(3)	148	12	3
Sahebjamnia, Torabi & Mansouri (2015)	Integrated business continuity and disaster recovery planning: Towards organizational resilience. <i>European Journal of Operational Research</i> . 242(1)	141	17	4

King, Newman & Luthans (2016)	Not if, but when we need resilience in the workplace. <i>Journal of Organizational Behavior</i> . 37(5)	94	13	5
DesJardine, Bansal & Yang (2019)	Bouncing back: Building resilience through social and environmental practices in the context of the 2008 global financial crisis. <i>Journal of Management</i> . 45(4)	90	22	10
Kantur & Iseri-Say (2012)	Organizational resilience: A conceptual integrative framework. <i>Journal of Management & Organization</i> . 18(6)	87	7	22

*Yıllık ortalama atıf değerleri, Web of Science Clarivate Citation Raporu'na dayanmaktadır.

Tablo 7'deki makaleler genel olarak değerlendirildiğinde, çalışmaların ana temaları şöyle sıralanabilir:

- Örgütsel dayanıklılığın doğasının, işleyişinin ve öneminin kavranması.
- Stratejik insan kaynakları yönetimi yoluyla örgütsel dayanıklılık için kapasite geliştirme.
- Havayolu endüstrisinin 11 Eylül'e verdiği tepkiler bağlamında ilişkiler, işten çıkarmalar ve örgütsel dayanıklılık.
- Sürdürülebilir iş uygulamaları yoluyla örgütsel dayanıklılığın uzun vadeli faydaları.
- Aşırı hava olaylarına yanıt vermede öngörülü adaptasyon ve örgütsel dayanıklılığın kritik önemi.
- İklim değişikliğinin örgütler üzerindeki etkileri.
- Entegre iş sürekliliği ve felaket kurtarma planlamasında örgütsel dayanıklılık.
- 2008 küresel mali krizi bağlamında sosyal ve çevresel uygulamalar yoluyla dayanıklılık oluşturma.

En fazla atıf alan Lengnick-Hall ve arkadaşları (2011: 243) makalelerinde bir örgütün dayanıklılık kapasitesinin, çalışanlarda temel kritik yetkinlikler yaratmak için insan kaynaklarının stratejik olarak yönetilmesi yoluyla geliştirilmesini önermiştir. Yazarlar bunun, örgütlerin şiddetli şoklar yaşadıklarında esnek bir şekilde yanıt verme yeteneği kazanmalarını mümkün kılacağını ileri sürmüştür. Makalede ayrıca, bir örgütün dayanıklılık kapasitesini geliştirmek için merkezi olan üç unsurun 'belirli bilişsel yetenekler', 'davranışsal özellikler' ve 'bağlamsal faktörler' olduğu ifade edilmiştir. Bu unsurların her birine ulaşmak için gereken bireysel düzeyde çalışan katkılarının neler olması gerektiği belirlenmiş; daha sonra, stratejik insan kaynakları yönetim sistemi içindeki İK politikalarının ve uygulamalarının bireysel tutum ve davranışları nasıl etkileyebileceği açıklanmıştır.

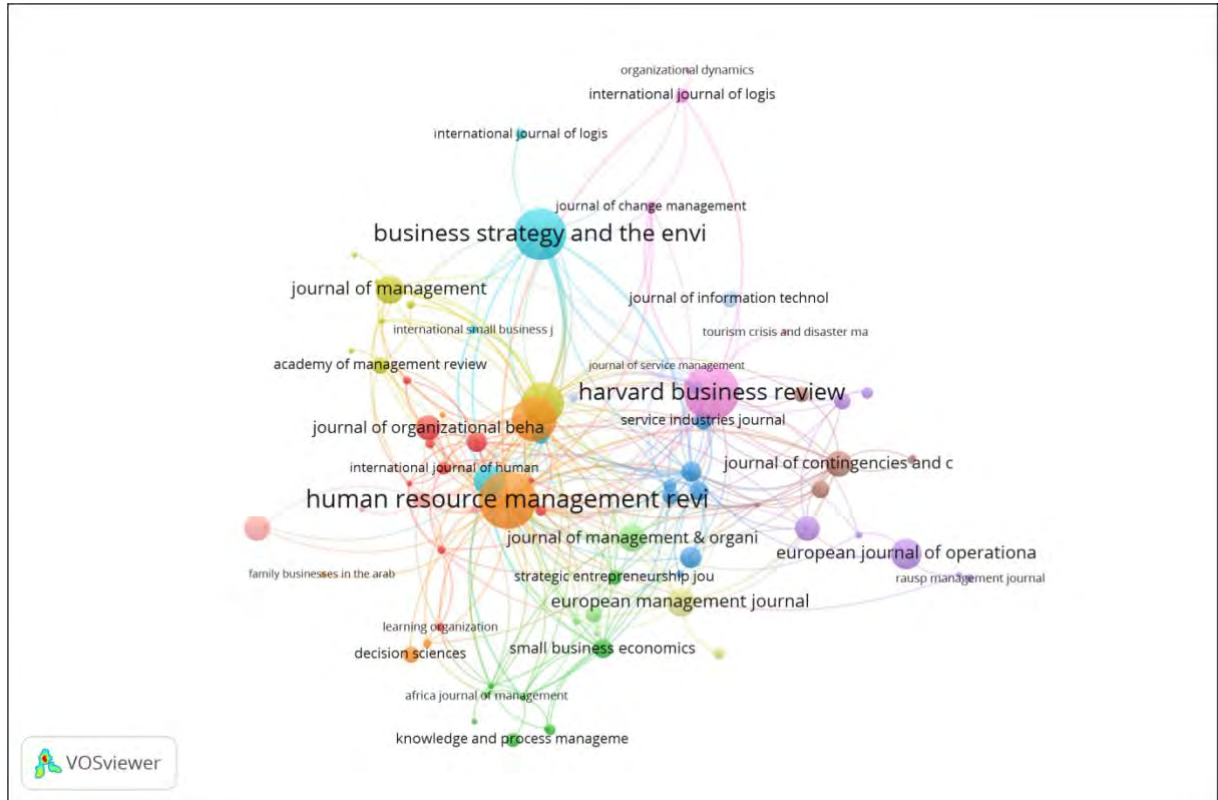
Kaynaklar (dergiler) bağlamında atıf analizi

Kaynaklar/dergiler bağlamında yapılan atıf analizinde, "her kaynakta en az bir örgütsel dayanıklılık makalesi olması" ve "en az bir adet atıf almış olması" kriterleri belirlenmiş ve analiz sonucunda 122 dergiden 97'si eşığı geçmiştir. Bu dergilerden 83'ü birbirleri ile bağlantılıdır. Tablo 8'de görüldüğü üzere *Human Resource Management Review* dergisinde örgütsel dayanıklılık ile ilgili 1 adet çalışma yayınlanmış ve bu çalışma 488 adet atıf almıştır. Bu dergi, örgütsel dayanıklılık çalışmalarının yayınlandığı diğer dergilerden 43'ü ile bağlantılı olup bu bağlantıların toplam gücü 62'dir. Listenin ikinci sırasındaki dergi, *Harvard Business Review* olup 1 adet örgütsel dayanıklılık çalışması yayınlamış ve bu makale ile birlikte 446 atıf almıştır. Tablo 8'de üçüncü sırada *Business Strategy and the Environment* dergisi yer almaktadır ve örgütsel dayanıklılık ile ilgili 8 makale yayınlamıştır. Bu makaleler ile toplam 383 atıf alan dergi, Grafik 4'teki 15 dergi ile bağlantılıdır ve bu bağlantıların toplam gücü 30'dur. Tablo 8'de yayınladıkları örgütsel dayanıklılık makaleleri ile 100'den fazla atıf alan ilk 10 dergi gösterilmektedir.

Tablo 8. Yayınladıkları Örgütsel Dayanıklılık Makaleleri ile En Fazla Atıf Alan Dergiler

Sıra No	Dergi	Çalışma Sayısı	Atıf Sayısı	Bağlantı Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	Human Resource Management Review	1	488	43	62
2	Harvard Business Review	1	446	26	33
3	Business Strategy and the Environment	8	383	15	30
4	Strategic Management Journal	2	289	22	29
5	Journal of Applied Behavioral Science	3	261	31	42
6	European Journal of Operational Research	1	141	4	4
7	International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research	5	137	17	32
8	Journal of Management	2	123	10	14
9	European Management Journal	2	115	18	22
10	Journal of Management & Organization	4	110	20	29

Grafik 4'te, yayınladıkları örgütsel dayanıklılık makalelerinin aldığı atıf sayısına göre dergilerin atıf analizi ağ haritası sunulmaktadır. Harita incelendiğinde, 83 makalenin 13 küme oluşturduğu görülmüştür. Bu dergiler arasındaki bağlantı sayısı 287, toplam bağlantı gücü ise 361 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 4. Kaynaklar / Dergiler Bağlamında Atıf Analizi Ağ Haritası

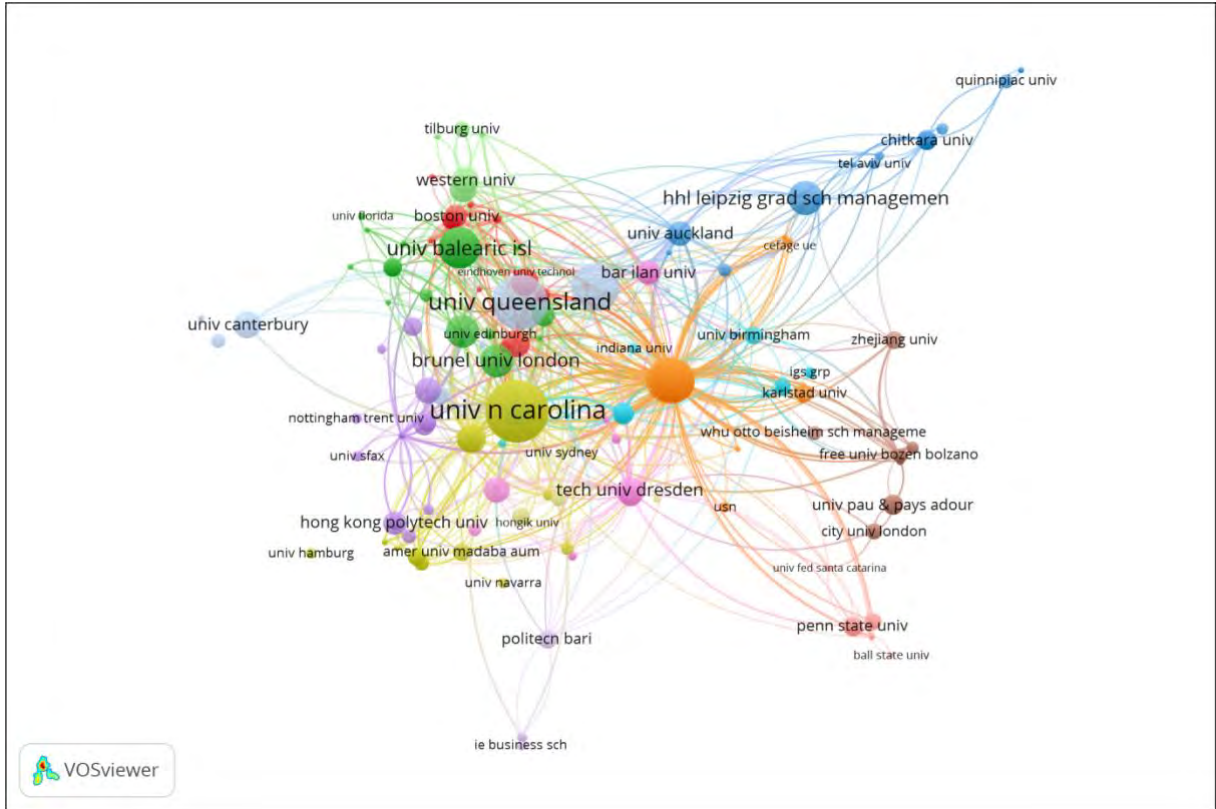
Kurumlar bağlamında atıf analizi

Kurumlar bağlamında yapılan atıf analizinde, “en az 1 çalışma yayınlayan” ve “en az 2 atıf alan kurum” ölçütleri belirlenmiş; 318 kurumun 219’u eşiği geçmiştir. Bunların 187’si birbirleri ile bağlantılıdır. En fazla atıf alan örgütsel dayanıklılık çalışmalarını yayınlayan kurumlar *Kuzey Karolina Üniversitesi* (494 atıf), *San Antonio Teksas Üniversitesi* (488 atıf), *Queensland Üniversitesi* (387 atıf), *Victoria Üniversitesi* (298 atıf) ve *Michigan Üniversitesi* (266 atıf) olmuştur. Tablo 9’da yayınladıkları örgütsel dayanıklılık çalışmaları ile 200’den fazla atıf alan ilk 10 kurum gösterilmektedir. Kurumlar bağlamında atıf analizine ilişkin ağ haritası ise Grafik 5’te sunulmuştur.

Tablo 9. Yayınladıkları Örgütsel Dayanıklılık Makaleleri ile En Fazla Atıf Alan Kurumlar

Sıra No	Kurum İsmi	Çalışma Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	University of North Carolina	2	494	121
2	University of Texas San Antonio	1	488	117
3	University of Queensland	9	387	56
4	University of Victoria	2	298	31
5	University of Michigan	2	266	91
6	Brandeis University	1	240	88
7	Massachusetts bay transportat au	1	240	88
8	Singapore Management University	1	240	88
9	University of Balearic Isl	1	217	40
10	University of Western Ontario	1	217	40

Grafik 5'e ilişkin VOSviewer ağ haritasında, 187 kurumun 14 küme oluşturduğu; bu kurumlar arasındaki bağlantı sayısının 1331, toplam bağlantı gücünün ise 1452 olduğu saptanmıştır. Türkiye'den Boğaziçi Üniversitesi, Doğu Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin de söz konusu 187 kurum içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Grafik 5. Kurumlar Bağlamında Atıf Analizi Ağ Haritası

Ülkeler bağlamında atıf analizi

Yönetim alanında örgütsel dayanıklılık ile ilgili makale yayınlayan ve en fazla atıf alan ülkeleri tespit etmek için yapılan analizde, “en az 1 makale yayınlayan” ve “en az 1 atıf alan ülkeler” belirlenmiş ve 54 ülkeden 43’ü eşiği geçmiştir.

Tablo 10’da 100’den fazla atıf alan ülkeler sıralanmaktadır ve listenin ilk sırasında yer alan *Birleşik Devletlerde* yayınlanan 43 örgütsel dayanıklılık makalesi toplam 1558 atıf almıştır. Haritadaki 34 ülke ile bağlantılı olan bu 43 çalışmanın toplam bağlantı gücü ise 333’tür. *Kanada* 734 atıf ile ikinci, *Avustralya* 713 atıf ile üçüncü

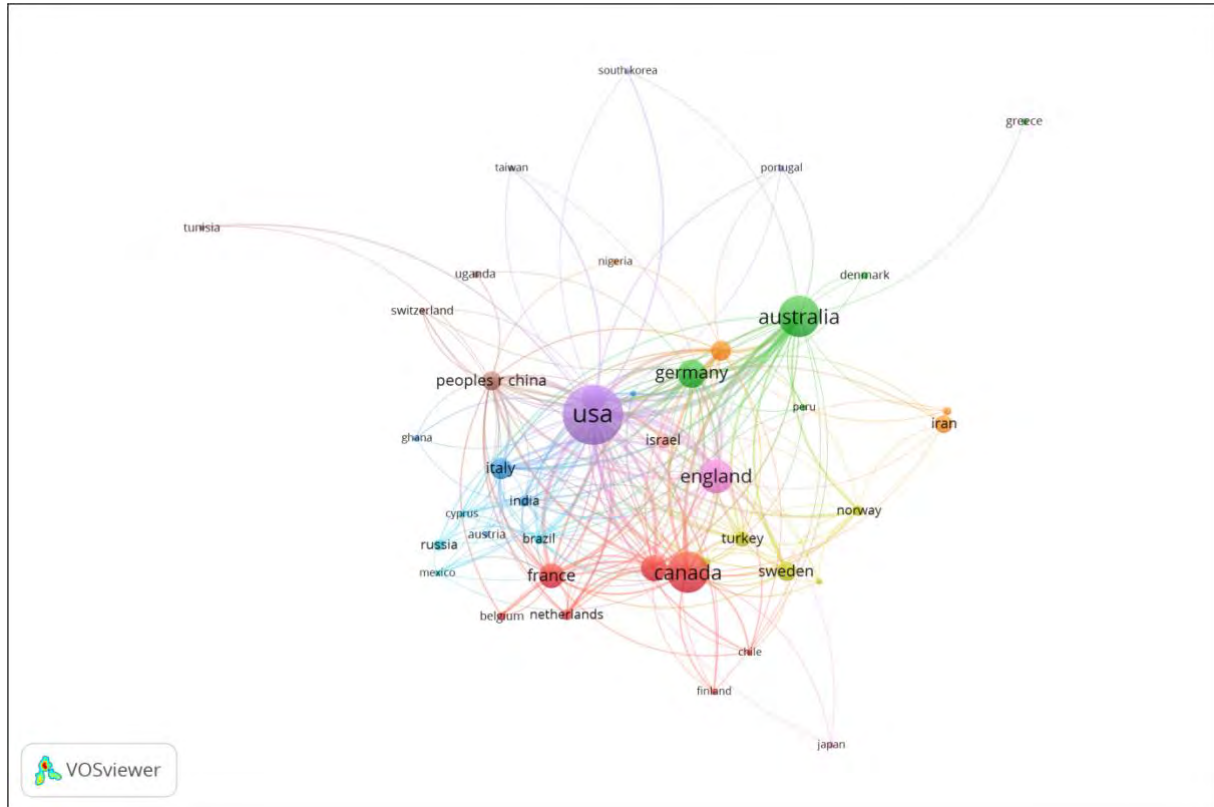
sıradadır. İngiltere, Almanya, İspanya, Fransa, İtalya ve Çin'in de yer aldığı listede, 8 örgütsel dayanıklılık makalesi ve 101 atıf ile Türkiye de yer almaktadır.

Tablo 10. Yayınladıkları Örgütsel Dayanıklılık Makaleleri ile En Fazla Atıf Alan Ülkeler

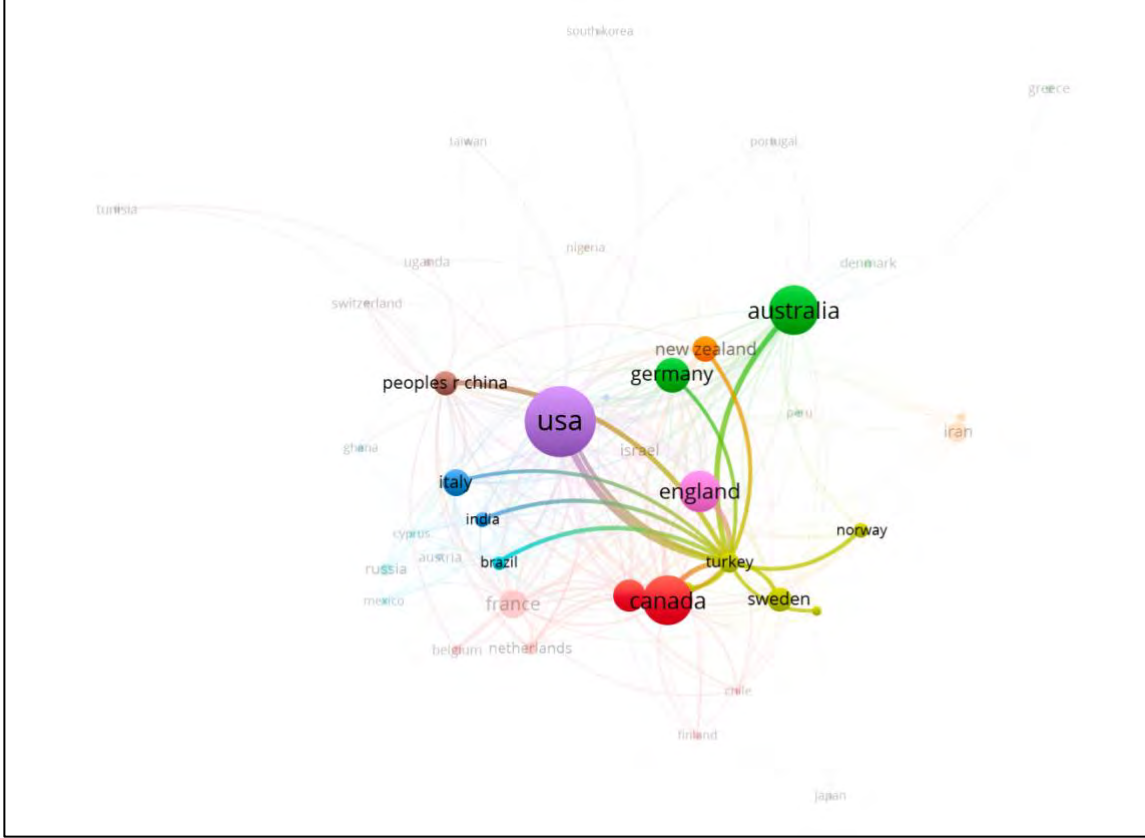
Sıra No	Ülke/Bölge	Çalışma Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
1	ABD	43	1558	333
2	Kanada	11	734	132
3	Avustralya	25	713	175
4	İngiltere	27	501	144
5	Almanya	9	351	94
6	İspanya	8	286	61
7	Singapur	4	280	96
8	Fransa	12	261	78
9	İtalya	13	203	74
10	Yeni Zelanda	8	180	76
11	İsveç	16	162	41
12	Çin Halk Cumhuriyeti	19	154	111
13	İran	2	142	7
14	Türkiye	8	101	61

VOSviewer'da Grafik 6'ya ilişkin harita bilgileri incelendiğinde birbirleri ile bağlantılı 10 küme oluştuğu; bağlantı sayısının 256 ve toplam bağlantı gücünün 918 olduğu tespit edilmiştir. Zamansal eğilim ağ haritasına bakıldığında ise konu ile ilgili en yeni çalışmaların (2022 yılı) *Tayvan, Nijerya ve Finlandiya*'da yapıldığı görülmektedir. 2021 yılında örgütsel dayanıklılık ile ilgili çalışma yayınlayan ülkelerin başında ise *Japonya, Güney Kore, Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya, Hindistan, Meksika, Çin, Belçika, İsviçre ve Portekiz* gelmektedir.

İsveç, Norveç, Birleşik Arap Emirlikleri ve Ürdün ile aynı kümede yer alan *Türkiye*'den yayınlanan 8 çalışmanın 16 ülke ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Kümenin dışındaki diğer ülkeler ise (Grafik 7) *Amerika, Kanada, İngiltere, Almanya, İspanya, İtalya, Hindistan, Çin, Yeni Zelanda, Singapur Brezilya ve Avustralya*'dır.

Grafik 6. Ülkeler Bağlamında Atıf Analizi Ağ Haritası

Grafik 7. Türkiye'nin Bağlantılı Olduğu Ülkeler

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmada, farklı disiplinler tarafından ele alınan örgütsel dayanıklılık olgusunun yönetim literatüründeki gelişimini incelemek ve alana yönelik çıkarımlarda bulunmak amacıyla bibliyometrik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, WoS veri tabanında 2000-2022 yılları arasında yayınlanan "örgütsel dayanıklılık" konulu makaleler taranmış; elde edilen veri setinin analizinde ve görselleştirilmesinde VOSviewer programı kullanılmıştır. Analizlerden elde edilen en önemli sonuç, yönetim alanında örgütsel dayanıklılık konusuna gösterilen ilginin, Covid-19 küresel salgını ile birlikte önemli düzeyde arttığıdır. Araştırmanın diğer sonuçları şöyle özetlenebilir:

- Yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık ile ilgili makalelerin literatürde 18 yıllık bir zamana dağıldığı; yayın sayısının ise özellikle 2018 yılından itibaren önemli ölçüde artış gösterdiği saptanmıştır. 2021 yılında ve 2022'nin ilk 7 aylık döneminde yayınlanan örgütsel dayanıklılık makaleleri gerek yayın sayısı gerekse atıf sayısı açısından en üst düzeye ulaşmıştır. Bunun en önemli nedenlerinden birinin, Covid-19 küresel salgını sırasında ve sonrasında yaşanan krizler olduğu düşünülmektedir. Kaotik, karmaşık, belirsiz ve öngörülemeyen olaylarla karakterize edilen söz konusu süreçte, örgütler açısından dayanıklılık kapasitesinin kritik öneminin daha iyi anlaşıldığı söylenebilir. Bu sayede gerek iş dünyası gerekse akademi, tüm dikkatini örgütlerin dayanıklılık kapasitesini yükseltmeye yönelik önlemlere kaydırmıştır.
- Yönetim alanındaki 200 örgütsel dayanıklılık makalesi toplam 489 yazar tarafından kaleme alınmıştır ve bu yazarlar içerisinde ilk sırada Tengblad bulunmaktadır. Örgütsel dayanıklılık konusundaki makalelerin en fazla yayınlandığı dergiler Work Organization and Employment, Resilience Framework Organizing for Sustained Viability ile Journal of Contingencies and Crisis Management olmuştur. Konunun en sık ABD'de ve İngiltere'de çalışıldığı söylenebilir. Diğer taraftan veri setindeki örgütsel dayanıklılık makalelerinin yaklaşık yüzde 70'i SSCI'da, yüzde 23'ü ise ESCI'da taranmaktadır.
- Çalışmada ortak kelime analizi yapılarak zamansal eğilim ağ haritası incelenmiş ve son yıllarda örgütsel dayanıklılık konusu ile bağlantılı olarak hangi konulara odaklanıldığı tespit edilmeye

çalışılmıştır. Bu analiz sonucunda, belirlenen kriterlere göre 650 anahtar kelimedenden 86'sı eşği geçmiştir. Listenin başında yer alan *örgütsel dayanıklılık* ve *dayanıklılık* sözcüklerinin dışında en sık tekrarlanan anahtar kelime *Covid-19* olmuştur. Ayrıca bu kelimenin kullanıldığı yayınların ortalama olarak 2021 yılında yayınlandığı saptanmıştır. 2020 yılının başlarında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının iş dünyası üzerindeki etkilerine ilişkin akademik çalışmaların ve dolayısıyla örgütsel dayanıklılık literatürünün bu tarihten sonra gelişmeye başladığı düşünüldüğünde, bu durum oldukça makul görünmektedir.

- Çalışmada 2019 yılı öncesinde yayınlanmış makalelerde kullanılan anahtar kelimeler içerisinde *dönüşümcü liderlik*, *örgütsel değişim*, *kriz yönetimi*, *stratejik İKY*, *psikolojik* ve *sosyal sermaye*, *girişimcilik*, *aile işletmeleri*, *kalite ve risk yönetimi*, *adaptasyon*, *uyum kapasitesi* ve *sürdürülebilirlik* gibi genel işletmecilik ve yönetim literatürüne ilişkin kavramların ağırlıkta olduğu saptanmıştır. Ayrıca Covid-19 salgını öncesinde daha çok *terörizm* ve *iklim değişikliği* gibi sorunlara odaklanıldığı görülmüştür.
- 2019-2020 yıllarına ilişkin kavramlar incelendiğinde genellikle *firma performansı*, *tedarik zinciri dayanıklılığı*, *çeviklik*, *proje dayanıklılığı*, *sürdürülebilirlik*, *kurumsal sosyal sorumluluk*, *dinamik yetenekler*, *bireysel ve psikolojik dayanıklılık* gibi kavramlar öne çıkmıştır.
- Pandemi süreci ile birlikte ise örgütsel dayanıklılık makalelerinde *Covid-19* ve *pandemi* ile ilişkili anahtar kelimelere ağırlık verildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca *örgütsel ve bireysel performans*, *dayanıklılık kapasitesi*, *uyum sağlayabilme*, *takım dayanıklılığı* ve *operasyonel dayanıklılık* ile *örgütsel hafıza* gibi konulara yönelik akademik ilgide bir artış olduğu saptanmıştır. Bu bilgiler ışığında, örgütsel dayanıklılık konusuna ilgi duyan araştırmacılara, sözü edilen kavramları göz önünde bulundurarak araştırmalarını tasarlamaları önerilebilir.
- Yapılan ilave ortak kelime analizi sonucunda ise Covid-19 anahtar kelimesi ile ilişkilendirilen küme yapıları ortaya konmuştur. Örneğin (i) dinamik yetenekler, çeviklik, sosyal sermaye, kriz; (ii) örgütsel öğrenme, kriz yönetimi, karar verme; (iii) hizmet inovasyonu, aile işletmeleri ve çalışan dayanıklılığı; (iv) kurumsal sosyal sorumluluk ve firma performansı bu kümelenmelerden bazılarıdır ve örgütsel dayanıklılığın Covid-19 bağlamında hangi yönetim ve işletmecilik terimleri ile birlikte ele alındığına ilişkin genel bir öngörü sağlamaktadır.
- Yapılan atıf analizine göre, en fazla atıfı Lengnick-Hall ve arkadaşlarının (2011) makalesi almıştır (488 atıf) ve bu çalışma yıllık ortalama 40 atıf almaktadır. Bu makaleyi, 2002 yılında yayınlanan Coutou'nun çalışması izlemektedir (446 atıf). En fazla atıf alan örgütsel dayanıklılık çalışmalarını yayınlayan kurumlar *Kuzey Karolina Üniversitesi* (494 atıf) ve *San Antonio Teksas Üniversitesi* (488 atıf) olmuştur. Türkiye'den Boğaziçi Üniversitesi, Doğuş Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi de söz konusu 187 kurum içerisinde yer almaktadır.
- Kaynaklar/dergiler bağlamında yapılan atıf analizinde, örgütsel dayanıklılık makalesi yayınlayan ve en fazla atıf alan dergiler *Human Resource Management Review* ve *Harvard Business Review*'dir.
- En fazla atıf alan çalışmaları yayınlayan ülke Amerika ve Kanada olup konu ile ilgili en yeni çalışmaların (2022 yılı) Tayvan, Nijerya ve Finlandiya'da yapıldığı belirlenmiştir.

Yapılan farklı analizlerde Türkiye'nin de genellikle listenin başlarında yer aldığı görülmüştür. Türkiye, özellikle jeopolitik konumu nedeniyle bölgedeki ve dünyadaki pek çok siyasi ve ekonomik gelişmeden ve/veya krizden en fazla etkilenen ülkelerden biri olagelmıştır. Komşu ülkelerde yaşanan savaş vb. olaylar, göç, ülke içindeki ve çevresindeki terör olayları, deprem kuşağında yer alması, siyasi ve ekonomik çalkantılar hem ülkenin genel ekonomisini hem de kurumları yakından etkilemektedir. Bu nedenle Türkiye'deki gerek kamu gerekse özel kuruluşlar için "örgütsel dayanıklılık" olgusu son derece önemlidir. Bu bakımdan hükümetlerin, işletme sahip ve yöneticilerinin örgütsel dayanıklılığı artıracak önlemler üzerinde düşünmeleri ve bunların sürdürülebilirliğini sağlamaları kritik bir öneme sahiptir. Bu çerçevede, Yönetim ve Organizasyon alanında çalışan bilim insanlarının örgütsel dayanıklılık literatürünü yakından takip etmeleri ve yapacakları nitel ve nicel araştırmalar ile alana ve dolayısıyla uygulayıcılara katkı sağlamaları çok değerli olacaktır.

Yönetim alanındaki örgütsel dayanıklılık makalelerinin bibliyometrik analizini gerçekleştiren ve böylece alanın kavramsal (ortak kelime analizi yolu ile) ve entelektüel (atıf analizi yolu ile) yapısını ortaya koymaya çalışan mevcut araştırmanın akademik literatüre ve kamu ve özel sektöre yöneticilerine bir çerçeve sunarak katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının yeni yapılacak çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, örgütsel dayanıklılık ile ilişkisi incelenen güncel anahtar kelimeler esas alınarak çeşitli nicel ve nitel araştırmalar yapılmasının ve böylece örgütlerin dayanıklılık kapasitelerini

artıracak önlemlerin belirlenerek iş dünyasının kullanımına sunulmasının değerli bir çaba olacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan araştırma, Web of Science veri tabanında yer alan 200 makale ile sınırlıdır. Bu doğrultuda, örgütsel dayanıklılık konusunda çalışmak isteyen araştırmacılara, başta Scopus olmak üzere farklı veri tabanlarını da içeren analizler yapmaları önerilebilir.

Kaynakça

- Akgün, A. E. & Keskin, H. (2014). Organisational resilience capacity and firm product innovativeness and Performance. *International Journal of Production Research*. 52(23), 6918-6937.
- Al, U. & Tonta, Y. (2004). Atıf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynaklar. *Bilgi Dünyası*. 5(1), 19-47.
- Aleksic, A., Stefanovic, M., Arsovski, S. & Tadic, D. (2013). An Assessment of Organizational Resilience Potential in the SMEs of the Process Industry, a Fuzzy Approach. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*. 26(6), 1238-1245.
- Andersson, T., Caker, M. Tengblad, S. & Wickelgren, M. (2019). Building traits for organizational resilience through balancing organizational structures. *Scandinavian Journal of Management*. 35(1), 36-45.
- Baynal-Doğan, T. G., Doğan, S. & Aykan, E. (2021). Liderlik tarzlarının bibliyometrik analizi. *Erciyes Akademi*. 35(1), 161-189.
- Burnard, K., Bhamra, R., & Tsinopoulos, C. (2018). Building organizational resilience: Four configurations. *IEEE transactions on engineering management*, 65(3), 351-362.
- Chen, R., Liu, Y. & Zhou, F. (2021). Turning danger into safety: The origin, research context and theoretical framework of organizational resilience. *IEEE Access*. 9, 48899-48913.
- Chen, R., Xie, Y. & Liu, Y. (2021). Defining, conceptualizing, and measuring organizational resilience: A multiple case study. *Sustainability*. 13(5), 2517- 2542.
- Chewning, L. V., Lai, C. H. & Doerfel, M. L. (2013). Organizational resilience and using information and communication technologies to rebuild communication structures. *Management Communication Quarterly*. 27(2), 237-263.
- Clarivate (2018). Keywords Plus Generation, Creation, and Changes. https://support.clarivate.com/ScientificandAcademicResearch/s/article/KeyWords-Plus-generation-creation-and-changes?language=en_US (Erişim Tarihi: 01.05.2022.)
- Coutu, D. (2002). How resilience works. *Harvard Business Review*. 80(5), 46-54.
- Çevik, Z. (2021). Bibliyometrik Araştırmalarda Analiz Tekniklerinin Uygulanması: VOSviewer Paket Programı. Editörler: Öztürk, O. ve Gürler, G. *Bir literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz*. Nobel Bilimsel Eserler, Ankara, 125-211.
- DesJardine, M., Bansal, P. & Yang, Y. (2019). Bouncing back: building resilience through social and environmental practices in the context of the 2008 global financial crisis. *Journal of Management*. 45(4), 1434-1460.
- Duchek, S., Raetze, S. & Scheuch, I. (2020). The role of diversity in organizational resilience: A theoretical framework. *Bus. Res*. 13(2), 387-423.
- Gittell, J. H., Cameron, K., Lim, S., & Rivas, V. (2006). Relationships, layoffs, and organizational resilience: Airline industry responses to September 11. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 42(3), 300-329.
- Güney, İ. & Somuncu, M. (2020). Turizm coğrafyasında yeni eğilimler: bibliyometrik göstergeler üzerinden bir ağ analizi. *Ege Coğrafya Dergisi*. 29(2), 297-319.
- Kahn, W. A., Barton, M. A., Fisher, C. M., Heaphy, E. D., Reid, E. M. & Rousse, E. D. (2018). The geography of strain: Organizational resilience as a function of intergroup relations. *Academy of Management Review*. 43(3), 509-529.
- Kantur, D. & Iseri-Say, A. (2012). Organizational resilience: A conceptual integrative framework. *Journal of Management & Organization*. 18(6), 762-773.

- Karaköse, M. A., İmamoğlu, S. Z., & İnce, H. (2020). Dönüşümcü ve adaptif liderlik tarzlarının örgütsel dayanıklılık kapasitesinin geliştirilmesindeki rolü: Kavramsal bir model önerisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 21(1), 153-169.
- King, D. D., Newman, A. & Luthans, F. (2016) Not if, but when we need resilience in the workplace. *Journal of Organizational Behavior*. 37(5), 782-786.
- Koronis, E. & Ponis, S. (2018) Better than before: The resilient organization in crisis mode, *J. Bus. Strategy*, 39(1), 32-42.
- Kumbalı, Ç. H. (2018). Örgüt Yapısına göre Bilgi Yönetimi ve Örgütsel Dayanıklılık İlişkisi. Pamukkale Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli.
- Lengnick-Hall, C. A., Beck, T. E., & Lengnick-Hall, M. L. (2011). Developing a capacity for organizational resilience through strategic human resource management. *Human Resource Management Review*, 21(3), 243-255.
- Linnenluecke, M. K., Griffiths, A. & Winn, M. (2012). Extreme weather events and the critical importance of anticipatory adaptation and organizational resilience in responding to impacts. *Business Strategy and the Environment*. 21(1), 17-32.
- Ma, Z., Xiao, L. & Yin, J. (2018). Toward a dynamic model of organizational resilience, *Nankai Business Review International*, 9 (3), 246-263.
- Ortiz-de-Mandojana, N. & Bansal, P. (2016) The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. *Strategic Management Journal*. 37(8), 1615-1631.
- Özbudak, E. Ç., & Işık, İ. (2020). Örgütsel travmalar: Beyaz yakalı çalışanlarda algılanan travma riski ve örgütsel dayanıklılık ile ilişkisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(2), 97-105.
- Özköse, H. (2017). Yönetim Bilişim Sistemleri Alanının Türkiye'deki ve Dünyadaki Bibliyometrik Analizi ve Haritası. Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Öztürk, O. & Gürler, G. (2021). *Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz*, İzmir, Nobel Yayınları.
- Prayag, G., Spector, S., Orchiston, C. & Chowdhury, M. (2020). Psychological resilience, organizational resilience and life satisfaction in tourism firms: Insights from the Canterbury earthquakes. *Current Issues in Tourism*. 23(10), 1216-1233.
- Rioli, L. & Savicki, V. (2003). Information system organizational resilience. *Omega*, 31(3), 227-233.
- Ruiz-Martin R, C., López-Paredes, A., & Wainer, G. (2018). What we know and do not know about organizational resilience. *International Journal of Production Management and Engineering*, 6(1), 11-28.
- Sabatino, M. (2016). Economic crisis and resilience: Resilient capacity and competitiveness of the enterprises. *Journal of Business Research*, 69(5), 1924-1927.
- Sahebjamnia, N., Torabi, S. A. & Mansouri, S. A. (2015). Integrated business continuity and disaster recovery planning: Towards organizational resilience. *European Journal of Operational Research*. 242(1), 261-273.
- Smith, D. (2000). On a wing and a prayer? Exploring the human components of technological failure. *Systems Research and Behavioral Science*. 17, 543-559.
- Winn, M. I., Kirchgeorg, M., Griffiths, A., Linnenluecke, M. K. & Guenther, E. (2011). Impacts from climate change on organizations: A conceptual foundation. *Business Strategy and the Environment*. 20(3), 157-173.
- Van Eck, N. J. & Waltman, L. (2017). *Vosviewer Manual. Manual for Vosviewer 1.6.6*. Universiteit Leiden. (1-49).
- Vogus, T. J. & Sutcliffe, K. M. (2007). Organizational Resilience: Towards a Theory and Research Agenda. *IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics Conference Proceedings*, 3418-3422. doi: 10.1109/ICSMC.2007.4414160.